

A Magyar Tudományos Akadémia centenáriumát ünnepelte a kulturvilág

A békeidőkre emlékeztető ünnepi fény vonult be az alapítás százéves emlékeztetének ünneplésére az Akadémia nagytermébe — Berzeviczy Albert a békekötés kártételeiről és a nemzet áldozatkészségéről — Balogh Jenő, Négyessy László, Szinnyei József előadása

A kormányzó, a nemzetgyűlés, a hazai és külföldi tudományos világ képviselőinek üdvözlő beszédei a százéves alapítás emlékünnepe

(A Nemzeti Ujság tudósítójától.) A Duna felől beáramló köd borús homályába burkolózik kora reggel az Akadémia épülete. A klasszikus szépségű palota vonalai impozánsan hatnak a szürke levegőben. A téren diszruhás lovasrendőrök, kesztyűs, sisakos rendőrök készülődése jelzi, hogy nagy események színhelye lesz a tudományok palotája. A máskor kihalt téren egyre sűrűbb csoportokban helyezkedik el a közönség: nézi az ünnepi felvonulást a Magyar Tudományos Akadémia centenáriuma. Zajtalan autómobilok siklanak a főbejárat elé, fiakkerek robognak, cilinderek, katonatiszti sapkák, hölgyek kalapjai kavargognak a portálé előtt, ahol csakhamar megjelenik Berzeviczy Albert dr. alakja a főlépcsőnél, hogy fogadja a vendégeket. Az Akadémia elnöke fekete díszmagyarban van. Körülötte egy sereg cilinderes fiatal ur, — valószínűleg beérkezett vagy leendő akadémikusok — sűrűnek nagy buzgalommal. A rendezés teljes és tökéletes.

A meghívott közönség sűrű egymásután érkezik. Csak meghívóval lehet belépni. Nagyon sok a tisztí uniformis, fényes rendjelek csillognak, tábornoki vörös sávok virítanak. Az egyházi dísz is méltóképpen van képviselve. Egyházejedelmek lila selymeinek pompája mellett a fehér és fekete reverendák adnak színt és tarkaságot a képek. Díszmagyar ruhák színpompás képét a nagy számban

képviselt hölgyközönség eleganciája egészíti ki. Egészben véve: a régi, szép, nagy Magyarország ünnepeire emlékeztető fény, pompa és hangulat. A nagy terem gyorsan megtelik. Mindenki helyét szigorúan megállapították, mondhatnók tudományos alaposággal. A nagy emelvényen három asztal, egyik az elnökség, másik az előadók számára, harmadik ismeretlen rendeltetéssel, lenn a pódium előtt karosszékek, ahol az uralkodóház tagjai és a kormányzó foglalnak helyet s előttük bársonyterítővel egy kisebb asztal. Megtelnek a karzatok is az egyetemi ifjúsággal s az Angol kisasszonyok növendékeivel.

Talán még sohasem volt az Akadémiának ilyen ünnepélyes ülése. A legszerényebb fekete ruha is „hallhatatlan” férfiakon feszül; ebben a társaságban, amely itt összegyűlt, valóban jelen van az ország színe-java. Az érdeklődés alig talál nyugvópontot, itt mindenki valaki, aki jelent valamit. És mindenki érdeklődik. Az arcokon komoly méltóság leplezi el a feszült érdeklődést. A Széchenyi grófi család képviselői, a főhercegek, a hercegprimás, a kormány tagjai és régi kormányok tagjai felé csak úgy figyelnek a szemek, mint az idegen államok képviselői felé, alkik mind valamennyien magyanevű tudósok, vagy legalább is aktív miniszterek. Egész sereg közoktatásügyi miniszter tisztelte meg a magyar tudományosság nagy ünnepét megjelenésével.

A külföldi vendégek

névsorát az alábbiakban adjuk: Fougeres, a párisi egyetem tanára, az Académie des Inscriptions et belles Lettres tagja. Thamin Raymond a párisi egyetem tanára, az Académie des Sciences Morales et politique tagja. Setälä Emil finn kultuszminiszter, Emil Schneider dr., Bundesminister für Unterricht, Raha-

nalrath Professor Max Rubner dr., Professor Stille, a göttingi tudományos társaság titkára, Wichmann Yrjö dr., a finn akadémia elnöke.

Az előkelőségek

névsorát teljesen ismertetni reménytelen vállalkozás volna. A tudományos, a politikai élet előkelőségei közül a következők neveit sikerült feljegyeznünk: A kormány tagjai közül jelen voltak: Bethlen István gróf miniszterelnök, Klebelsberg Kunó gróf vallás- és közoktatásügyi, Mayer János földművelésügyi, Pesthy Pál igazságügyi miniszterek, Prónay György báró, Kadn Károly, Petry Pál, Tóth Lajos, Oláh Gusztáv államtitkárok. Az egyházi előkelőségek közül: Csernoch János bíboros hercegprimás, akit a közönség tiszteletteljes felállással üdvözölt, továbbá Orsenigo Cesare pápai nunciusz, Prohászka Ottokár székesfehérvári megyéspüspök. A protestánsok részéről: Raffay Sándor evangélikus püspök. A közélet kiválóságait Apponyi Albert gróf, Scitovszky Béla nemzetgyűlési elnök, Szász Károly volt Házelnök, Jankovich Béla, Da-

Berzeviczy elnök ünnepi megnyitó beszéde

Bevezető szavaiban utalt arra, hogy az Akadémia már 1924 január 28-án elhatározta, hogy ezt az évnapot ünnepiesen fogja megünnepelni és pedig nem csupán egyetlen ünnepélyes muló perceivel, hanem az előadások sorozatával, melyek akadémiánk százéves működésének minden ágát egyenként megismertetik s melyeket összegyűjtve fog kiadni, hogy így százéves tudományos munkásságáról a nemzetnek lelkiismeretesen beszámoljon.

— Mai ünnepi ülésünk bevezetésül megkoszorúztuk Széchenyi cenki sírját, soproni és budapesti szobrát, ugyancsak koszorút helyeztünk az Akadémiának megalapítása körül halhatatlan érdeme-

rányi Ignác, Popovich Sándor, Pektár Gyula, Földes Béla, Schnetzer Ferenc, Nagy Ferenc volt miniszterek képviselték. A közigazgatási bíróságot Wlassich Gyula báró elnök, a Szent István Akadémiát Turóczy Béla pápai prelátkanonok, a fővárosi Ripka Ferenc főpolgármester, Sipőcz Jenő polgármester, a Pázmány egyetemet Szentmiklóssy Márton rektor, a Műegyetemet Simanek Emil rektor, a debreceni egyetemet Láng Nándor rektor képvisel-

Berzeviczy Albert beszél

ték. A megjelent előkelőségek sorában voltak még Balázs György báró tábornagynagy, Csányi Dezso, Szinnyei József, Mahler Ede, Gombócz Zoltán, Horváth Géza, Reiner János, Nékám Lajos, Császár Elemér, Petz Gedeon, Tauffer Vilmos, Méhely Lajos, Grósz Emil, Nadler Róbert, Rados Gusztáv, Aldassy Antal, egyetemi tanárok, Erdő-Harrach Béla udvari tanácsos, Zsembery István volt főispán, Herczeg Ferenc, Révay Mór, az Akadémia valamennyi tagja. A Széchenyi grófi családból Széchenyi Emil, Viktor, Bertalan, György, Domokos, Pál, Imre, Zsigmond grófok, Teleki Tiborné szül. Széchenyi Alice grófnő, Somssich Lászlóné szül. Széchenyi Marietta grófnő, Károlyi Lajosné szül. Széchenyi Anna grófnő.

Háromnegyed tíz órakor érkezett József főherceg, segédtisztjével. A főherceg kezében marsallbotot tartott. Nyomban utána érkezett József Ferenc dr. főherceg Anna főhercegnővel. A magas vendégeket Berzeviczy Albert dr. fogadta és vezette be kijelölt helyeikhez. A közönség felállással üdvözölte a főhercegi családot.

A kormányzó érkezése

Amikor az egész közönség együtt volt, pontosan a kijelölt időben jelezték Magyarország kormányzójának érkezését. A terembe Horthy Miklós kormányzót is Berzeviczy kalauzolta be és kísérte a számára kijelölt diszhelyre.

tette. Azonban az összes tudományi ágak, sőt szépirodalmunk felkarolása is tervbe volt véve. Már az első szervezet, vagyis alapszabály hat tudományos osztályt ölel fel és pedig a nyelvudományit, filozófiai, történelmit, matematikait, természettudományit. Az első szervezéskor a nyelvudományi és egyéb szakosztályoknak összes akkori nagy költőink: Kisfaludy Károly és Sándor, Vörösmarty Mihály, Kölcsey Ferenc, Berzeviczy Dániel és Kazinczy Ferenc tagjai voltak. Utóbb egy három osztályra szorító szervezettel igyekezett Akadémiánk a tudományok összes ágait magyar nyelven minden rendelkezésre álló eszközzel művelni és fejleszteni, kutatások, kísérletek és tanulmányok eredményeinek bemutatásával és megismertetésével, jutalmak kitűzésével és osztásával, kiküldésekkel és megbízásokkal, tudományos vállalkozások támogatásával és főképp oly művek, különösen forrásművek kiadásával, melyeknek közzététele a magánvállalkozástól nem várható. A szépirodalom terén akadémiánk munkássága szükségszerűen pályázatokra és bírálatokra szorítkozhatott és e téren számos alapítói rendelkezés lelkiismeretes végrehajtása közben nagyon is éreznünk kellett az idők és viszonyok változását.

— Tudós társaságunk mindig teljes tudatában volt és van annak, hogy a tudomány az emberiség közjára, melynek előmozdítása a művelt nemzetek közös feladata. Ezért igyekeztünk figyelemmel kísérni a társzervezetek tudományos működését, velük összeköttetést fenntartani s

ami saját tudományos eredményeinket — amennyire nyelvünk elszigeteltsége és korlátolt anyagi eszközeink megengedték — velük közölni.

— A visszavitt alkotmányosság immár saját hazájában elhelyezkedett Akadémiánk termékeny és dusan virágzó korszakát nyitotta meg. A reánk kényszerített és szerencsétlenül végződött háború nemcsak óriási pénz- és véráldozatot követelt a nemzetől, hanem okozója lett annak, hogy hazánk ezeréves birtokterületének kétharmadát elragadták tőlünk. A

Setälä Emil, finn kultuszminiszter

magyar nemzetből soha sem lesz kiüríthető az a meggyőződés, hogy országának ez a kíméletlen megcsönkítése igazságtalan és az illető országrészek, sőt az európai közjó szempontjából is helytelen és káros volt. A magyar nemzet soha sem fog lemondani a reményről, hogy a jobb belátás volt ellenségei nagyobb részét is meg fogja győzni arról, hogy az elkövetett igazságtalanságot jóvátegyék. Nincs erőnk arra, hogy a helyzetet magunk változtassunk, ezért a lassu felvilágosító munkára kell szorítkoznunk.

— Az összeomlással egyidejűleg bekövetkezett súlyos gazdasági válság Akadémiánkra is egész terhével ránknehezo-

Georges Lecomte,

a Société des gens de Lettre elnöke.

magi Hugo észt vallás- és közoktatásügyi miniszter, Lecomte, a Société des Gens de Lettres elnöke és az Académie des Sciences tagja, Perrix, a párisi egyetem természettudományi karának tanára, M. de President Jean Micher Rozwadrowsky, a lengyel tudományos akadémia elnöke, Jean Dabrowszky tanár, a lengyel tudományos akadémia tagja, Becker Fülöp Ágost dr., a lipcsei tudományos akadémia tagja, Schischmanoff dr. egyetemi tanár, a bolgár tudományos akadémia tagja, Eduard Schwarz dr., a müncheni tudományos akadémia tagja, Oswald Hedlich dr., a bécsi tudományos akadémia elnöke, Geh. Obermedici-

dett. Ebben a minden előbbinél súlyosabb válságban Akadémiánknak segítségére jött az állam és a társadalom. E tekintetben kedves kötelességem ebben az ünneplés órában megemlékezni a jelenlegi vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak Akadémiánk e megmentése körül szerzett elévülhetetlen érdemeiről. De nem feledkezett meg az Akadémiáról a magyar társadalom sem. Anélkül, hogy bárkihez kérelem fordultunk, anélkül, hogy gyűjtést rendeztünk, vagy propagandát indítottunk volna, teljesen önkéntesen, szinte sugallatszerűen, mintegy öt évvel ezelőtt megindult az adakozás és ez máig közel másfél milliárd koronára menő összeget eredményezett.

Balogh Jenő főtitkár az Akadémia alapításáról

Ezután az Akadémia főtitkára, Balogh Jenő v. b. t. t., volt miniszter tartotta meg előadását az Akadémia alapításáról:

— Száz évvel ezelőtt vált valóra az utókor ábrándja. Már a megvalósulás előtt sokan foglalkoztak az eszmével, legelsőnek Bod Péter említette az eszmét, majd következtek: Bessenyei, Széchenyi Ferenc, Teleki László és még többen, hazánk főnemesei és köznemesei közül.

— Legjobb megközelítette a célt Bessenyei György, aki haláláig majdnem minden munkájában említette ezt a ked-

— El nem mulaszthatom megemlíteni, hogy e segítő-akció megindítója két férfiú volt, az egyik gazdasági életünknek egy azóta már elhunyt érdemes veteránja: Pékár Imre, a másik Esterházy Pál herceg.

— Hazánk pénzügyi és közgazdasági viszonyainak most már remélhető megszárdulása, azt hiszem megengedi kifejeznem azt a meggyőződésemet, hogy Akadémiánk a magyar állam és a magyar társadalom segítségével immár leküzdötte a legveszedelmesebb válságát s most már fennakadás nélkül fog tovább haladni azon az uton, melyet nagy alapítói száz év előtt számára kijelöltek.

és megszárdult a nemzeti költészet. E költészet hatalmas eredményei Vörösmarty és Petőfi lírája, Arany epikája és balladaköltésze, Eötvös, Kemény és Jósika regényei, Madách „Ember tragédiá”-ja. A kiegyezés utáni irodalomban a főszűl a tudomány és a gyakorlati irodalomra esett. Majd a huszadik század költői pártjaira vetett egy pillantást. Előadását ezzel fejezte be: ha ma számot vetünk száz év szépirodalmi eredményeivel, sok diadalra lehetünk büszkék. A könnyű fajsúly nagy kedveltségnek örvend most, Stílus, ritmus és izlés tekintetében több nemzeti elemet kívánunk. A fejlődést megkötni senki sem akarja. Az irodalmat nem akarjuk oda-szögenni például a Petőfi és Arany költői művészetéhez, mint egyetlen ideálhoz, melyhez újabbat nem lehetne állítani. De tudjuk azt is, hogy a jó hagyományok nem omlnak el egy-két évtized alatt. A francia irodalom ma is a tizenhetedik században vetett alapokon

nyugszik, a francia írók ma is a klasszikus század hagyományait követik: jól gondolni, jól formálni. És önállóságuknak nem árt a hagyomány. Egy nagy francia irodalomtörténet végén azt olvassuk: „Miank is, utánunk, ebből az iskolából fognak kikerülni, felkészülten, kiművelten, szabadon; szabadon az írást is, hogy másképp gondolkodjanak és szóljanak, ha akarnak, jobban, ha tudnak.”

Ezt valljuk mi is. Akadémiánk sohasem volt dogmatikus. Ma is csak egy dogmája van: az igazság. Csak az maradhat meg, aminek benső igazsága van, ami egészséges.

Es nem bánjuk, ha fiatalok másképp írnak, mint mi, csak jobban írjanak. Ezt kívánjuk mindenkifőlött. És várjuk epedve, várjuk az új, a nagy költőt, aki szebben beszél mindenkinél és akinek mindnyájunk számára van édes titka, üdítő, életető szava!

Szinnyei József előadása

Szinnyei József rendes és igazgató tag, az első osztály titkára értekezett arról, hogy az Akadémia száz év alatt mit tett a magyar nyelvtudomány előmozdítására. Röviden érintette az Akadémia nyelvvelő munkásságát, azután arról a nagy lendületről szólt, amelyet a múlt század ötvenes éveiben Hunfalvy Pál és Budenz József adott a szorosabb értelemben vett és az összehasonlító magyar nyelvtudomány; szólt továbbá Szarvas Gábor nagyhatású ortológiai és nyelvtörténeti munkásságáról, azután a második és a harmadik nyelvész-nemzedék munkálkodásáról, amely nagy léptekkel vitte előbbre a magyar nyelvtudományt. Előadását azzal fejezte be, hogy e három nemzedék munkásságának mintegy betetőzése a magyar nyelvtudomány kézikönyve, amelynek első füzetét már megjelentek.

Az üdvözlő beszédek

Az Akadémia nagy napjának legünnepélyesebb pillanatát következtek ezután: az üdvözlések, amelyek sorát a kormányzó nyitotta meg.

Horthy Miklós kormányzó beszéde

— Most száz esztendeje indult meg — mondotta a kormányzó — a magyar nemzet életének egyik legértelmesebb korszaka: a reform kor.

— Megindult Széchenyi István fellépésével, kinek első nagy cselekedete a Magyar Tudományos Akadémia meg-

művelődésünkkel rokonszenvező vagy az iránt érdeklődő nemzetek ily szép számmal küldték el hozzánk kimagasló képviselőiket.

— Kérem a Mindenhatót, árasza áldását a magyar szellemi munka életető forrására, a magyar Tudományos Akadémiára.

Klebelsberg Kunó gróf

Ekkor a magyar kormány s több tudományos társulat és a Történelmi Társulat nevében Klebelsberg Kuno gróf állott fel az elnöki emelvényre és mondott be-

A francia akadémikusok az ünnepségen

alapítása volt. Az ő örök érdeme, hogy felismerte ebben az intézményben a nemzet kulturális fejlődésének leghatásosabb eszközt. Mert nem állhatott volna meg a magyar Európa közepén nyelvének kipallérozása és művelődésének elmélyítése nélkül. Az Akadémia ekként nemzetmentő és nemzetépítő munkát végzett, midőn intézményesen folytatta Bessenyei és Kazinczy művét és megvetette alapját a tudományok rendszeres művelésének. Sok száz magyar elme szellemi munkáját fogja össze nemzeti összeselekedetté a száz éves Akadémia.

— Innen van az, hogy a mai korszakos évfordulón az egész nemzet bensőséges szeretettel és osztatlan elismeréssel fordul Akadémiánk felé, amely kiolthatatlanul beleszövedött a nemzet életébe.

— Magyarország nevében melegen üdvözlöm mai nemzeti ünnepünkön Tudományos Akadémiánkat és őszinte örömmel adok kifejezést afelett, hogy a népek szellemi együttműködésének nemcsak vágyától vezetve a hazánkkal és

szédel. A kultuszminiszter teljesen át-érezte az adott helyzetet, mert beszédében nemcsak a magyar kormány üdvözlő hangzott el, hanem az egész magyar nemzet hálája és elismerése, kegyelete és büszke önérzete. Az ország büszke tudata hangzott ki Klebelsberg szavai-ból, rámutatott arra, hogy Európa valamennyi tudományos akadémiaja állami, vagy uralkodói intézkedésnek köszönheti létét, a Magyar Tudományos Akadémiát azonban a nemzet a maga erejéből, a Legnagyobb Magyar vezérszótára alkotta meg és független, önálló magyar nemzeti alkotás.

József főherceg

A kormány üdvözlője után József főherceg a Magyar Hadviselték nevében mint a Hadviselték közt rangban legidősebb üdvözölt az Akadémiát, a magyar hadviselték, akik hosszú éveken át vérték, szenvedtek az ezeréves hazáért, reménykedéssel üdvözlik az Akadémiát, mert tőle várják, hogy amiért ők oly sokáig hiába küzdöttek, azt az Akadémia

a szellem, a tudomány fegyvereivel di-csőségesen vissza vivja. Szavait azzal fejezte be, hogy az Isten áldása lebegjen a M. Tud. Akadémián.

A nemzetgyűlés üdvözlője

Ezután Scitovszky Béla, a nemzetgyűlés elnöke olvasta fel a nemzetgyűlés üdvözlő iratát, amely többek közt a következőket mondja:

Magyarország törvényhozása mindig legnemesebb hagyományai közé számított annak a szoros kapcsolatnak fenn-tartását és ápolását, mely a magyar szellemi élet irányítására hivatott intézményeket közéletünknek is elsőrangú tényezői sorába emeli.

Bizonyára nem véletlen, hogy az a korszakot alkotó pillanat, mely a száz év előtti kerületi ülésben Széchenyi István gróf lánglelkéből küldetésének első isteni szikráját kipattantotta, a Magyar Tudományos Akadémia megalakításával nyitotta meg a nemzetet újjáteremtő alkotások sorát. A legnemesebb hazafi szív,

Rahanági Hugo,
eszt. kultuszminiszter

tőprengő gondjának ihlete nyilatkozott meg benne: „Elevés az én névem, mivel hogy tudomány nélkül való!”

A Magyar Tudományos Akadémia nemcsak időrendben bizonyult Széchenyi István legelső alkotásának, hanem halhatatlan alapítója szellemében való ernyedetlen munkásságával is.

Ezután

a főváros nevében

Ripka Ferenc főpolgármester mondotta el üdvözlő szavait, majd Berzeviczy Albert felhívására a külföldi akadémiai képviselői és pedig az államok nevének alfabetikus sorrendjében,

A külföld üdvözlése

Első volt a német birodalom képviselője Max Rubnek, aki az összes német akadémiai nevében beszélt és a magyar akadémia iránti elismerő beszédet meleg jó kívánságokkal fejezte be.

Deutsch-Oesterreich képviselőjében Emil Schneider dr. beszélt s néhány érzelmi momentum érintésével, az osztrák tudományos világ zászlaját meleg baráti szavak közt hajította meg az akadémia előtt.

Oswald Redlich, a bécsi tudományos akadémia üdvözlője hozta el.

Schischmanoff dr. volt bolgár kultuszminiszter, egyetemi tanár, a bolgár tudományos akadémia nevében üdvözölte a rokon magyar nép tudományos akadémiaját.

Francia nyelven következett Esztorozság kormányának képviselője, Rahanági Hugó, a volt eszt. kultuszminiszter, a dorpat egyetem tanára mondta el üdvözlőjét. Megemlékezett az Esztorozságban is tekintélyt jelentő magyar akadémikusokról, Budenz-ről, Hunfalvyról, Szinnyeiről.

Következett Setälä Emil, aki a finn kormány szeretetének üdvözlője hozza, Magyarul beszélt és miután az első szót kimondta, a közönség hangos, hosszas tapsban tört ki. Hatásos beszédére másik, teljesen kifogástalan kifejezésű magyar beszéd következett. Wichmann Yrjö dr., a finn akadémia elnöke beszélt, akit kitűnő kiejtésért osztatlan szeretettel hallgatott a közönség.

A francia kormány és a francia akadémia nevében Leconte, a Société des gens lettrés elnöke, az Académie des Sciences tagja mondott üdvözlőt, ő foglalta össze a többi akadémia tizenötét is, akiket Fougères, Thamin Raymond és Perrin képviseltek. Nagyzerű szó-

Schnelder Emil,
osztrák kultuszminiszter

venc eszméjét és meg is alakította Budapestben a Hazai Tudományos Társaságot. Széchenyi Ferenc, a Múzeum alapítója és Teleki László gróf egyaránt felkarolták az eszmét. Széchenyi István gróf, aki külföldi utjáról tért haza, emelkedett arra a tudatra, hogy neki kötelessége az eszmét felkarolni és az országot tepedéséből felrázni. November 2-án és 3-án, amikor az országgyűlés a magyar nyelv művelését tárgyalta, több követ szólt fel ebben a tárgyban. Többen meg is említették a tudományos intézet megalapításának tervét. Felsőbüki Nagy Pál négy ízben is felszólt a vitában és utolsó felszólalásában kijelentette, hogy az eszme nem fog megvalósulni, mert a nemzet nagyjai nem akarnak áldozni.

— Ez az állítás hajította Széchenyi Istvánt, aki nem is volt tagja az országgyűlésnek, arra, hogy felszólaljon és még abban az órában megvalósítsa tervét, felajánlva jószága jövedelmét. Őt követték azután többen, elsőnek Vay Ábrahám. Széchenyinek azonban még tovább kellett agitálnia, mert ugy külföldön, mint belföldön az eszme ellenzéssel találkozott. Az Akadémia száz év során bebizonyította létjogosultságát. Két nagy nemzeti katasztrófa után is fennmaradt és fenn fog maradni továbbra is, mindaddig, amíg a magyar nemzet él, hogy a magyar kultúrát szolgálja.

Négyessy László száz év irodalmáról

Ezután Négyessy László r. tag adta elő értékelését a magyar irodalom és költészet fejlődéséről. Nagyonalul képet festett a magyar szépirodalom százéves történetéről. Az Akadémia nem teremthet költői irodalmat, mint ahogy tudományos irodalmat teremthet, de a magyar Akadémiában mindig helye volt a költőknek és az Akadémia mindig érezte kapcsolatát a szépirodalommal, közre is hatott fejlődésében. A reformkorszakban az irodalom irányítását három akadémikus tartotta kezében: egy alkotó költői géniusz, Vörösmarty, a kritikai eszméletesség képviselője, Bajza és az irodalomtörténeti eszméletesség képviselője, egyszersmind nagy irodalmi agitátor, Toldy Ferenc. És hogy mily szabadon vőn járhat el, az mutatja leginkább, hogy a merészen újító Petőfit, pár évvel később Aranyt tárt karokkal fogadták. Az Akadémia megalapításától egy fél század alatt kialakult

noki előadásában tanúságot tett arról is, hogy **ismeri a magyar kultúrszellemet**, a magyar **dal**, költészetet, művészetet, tudományt. **Beszédét** több helyütt megszakította a közönség **tapsa**.

Végül Jean M. Rozvadovszky, a lengyel tud. **akadémia** elnöke beszélt. Szavait franciául **kezde**, de a lengyel akadémia üdvözlését latinul olvasta fel.

Minden külföldit a közönség az emelvényre **lépésekor** és beszéde befejezésével üdvözlően **megtapost** s a tapsban a tiszteletadáson **kivül** a magyar vendégszeretet is megnyilatkozott.

Berzeviczy Albert elnök köszönő beszéde

Az üdvözlésekre részben latin nyelven Berzeviczy Albert válaszolt. A Magyar Tudományos Akadémia nevében mélyen érzett köszönetet mondott az elhangzott **meleg** üdvözlésekért, melyekkel különböző külföldi tudományos társulatok és intézetek, valamint kormányok kiváló és **érdemes** képviselői örvendeztették meg az Akadémiát, alapításának évszázados **ünnepén**.

— Akadémiánk és a magyar nemzet igaz rokonszenyvel s tudományos érde-**meik** iránti **elismeréssel** és **csodálattal** viszonzza ama nemzetek barátságát, melyek ez alkalomból meghívásunkat elfogadva, képviselőiket körünkbe elküldték. Vigyék meg küldöiknek üdvözlésünkkel annak biztosítását, hogy **mindenkör igyekezetünk és büszkeségünk lesz a tudomány közös nagy érdekének szolgálatában szerény munkánkat az önkével egyeshetni**.

— Magyarország, melyet a legutóbbi békeszerződés a háboruban szenvedett **vereség** következtében ezeréves birtokának kétharmadától megfosztott, évszázadokon át Európa védőbástyája volt s **csak későn** foghatott hozzá a tudományok **beható** ápolásához.

— Hazánk számottevő szerepe a tudomány világában a XIX. században indul meg. A két **Bolyai**, János és Farkas latin matematikai munkái bár némileg elkésve, mondhatni világszerte feltűnést keltettek és a nevékre alapított díjnak nemzetközi verseny alapjává váló odaítélésében az európai tudós világ leghirnevesebb matematikusai szívesen vettek velünk részt. **Kőrösy-Csoma** Sándor magyar kutató-utazó a tibeti nyelv megismerésének utóőrjeként van világszerte elismerve. **Eötvös** József báró nagy államtudományi műve a német tudomány legelőkelőbb elméit foglalkoztatta. **Semmelweis** budapesti egyetemi tanár a gyermekágyi láz elhárítása módjának felfedezésével az emberiség jöttévője lett. **Vámbéry** Armin Ázsia megismertetése által szintén nagy híre tett szert. **Eötvös** Lóránd fölfedezése a nehézkedés és a földmágnesség terén ugy Európában, mint Amerikában figyelmet keltettek, elismerést, sőt gyakorlati alkalmazást is találtak. **Plósz** Sándor jogász szakértelmét a perjog terén különösen a német szakkörök méltatták. **Lóczy** Lajos földrajzi munkássága közismert. **Goldziher** Ignác a mohamedán világ megismerése körül végzett munkájával Európában, sőt Amerikában is sikereket aratott. A még élők és működőkre nem akarok kiterjeszkedni.

— Mig így magyar tudósok nagy számmal emelkedtek hazájukon messze teltérjedő hírnévre, költészetünk jelesei közül talán elég — szintén mellőzve az élőket —, a **Petőfi**, a **Madách**, a **Jókai** s a **Miliczky** nevelt említenem, hogy igazoljam, hogy a magyar költészet termékei számos más nyelvre lefordítva, majdnem az egész művelt világon elterjedtek.

— Szerény a mi részünk a nagy nemzetek által a tudomány és irodalom terén végzett alkotó munka mellett, **de feljogosít arra, hogy magunkat munkatársaink felajánljuk**. S midőn a magyar tudományosság ez emlékeztető ma ünnepevényen annyi kiváló tudományos képviselőt üdvözljük itt körünkben, talán szabad ezt annak zálogául tekintenünk, hogy a tudomány szolgálatának békés és **üdvös** munkájában ezentúl is mindig és mindenütt találkozni fogunk!

Finn kitüntetés az Akadémia elnökének és főtitkárának

A centenárium alkalmából a finn köztársaság elnöke Berzeviczy Albert v. b. t. t.-nak, akadémiai elnöknek a **Fehér Rózsa-rend** nagykeresztjé s **Balogh** István főtitkárnak ugyan a rend első osztályu tiszti érdemkeresztjét **adományozta**. A kitüntetést **Setälä** Emil finn kultuszminiszter személyesen nyújtotta át.

Fougeres professzor a magyar-francia szellemi kapcsolatról

(A Nemzeti Ujság tudósítójától.) A kultuszminiszter tudvalevően tegnap, hétfőn délelőtt fogadta a Magyar Tudományos Akadémia centenáriuma megjelent francia akadémikusokat. A Nemzeti Ujság munkatársának alkalma volt e fogadástól beszélgetni **Fougeres** professzorral, az *Academie des Inscriptions et Belles Lettres* tagjával, aki a következő nyilatkozatot tette.

— Hétfőn délelőtt alkalmam volt kollégáimmal együtt a magyar kultuszminiszternél tisztelegni. Mondhatom, hogy **Klebsberg** Kunó gróf szavai igen mély hatást gyakoroltak reánk. A miniszter közölte velünk azokat a mélyreható reformokat, amelyeket a tanügyi téren léptetett életbe. **E reformok bennünket is közélről érdekelnek és méltók volnának, hogy a francia közvélemény előtt minden részükben ismeretessékké váljanak. A francia nyelv szélesebbkörű bevezetése a magyar középiskolákba, a külföldi ösztöndíjak létesítése és a párisi magyar kollégium tervezete élénk tetszéssel találkoztak minden francia kulturember lelkében. A magunk részéről igen örvendetesnek tartjuk a francia-magyar szellemi érintkezések kiépítését, amelynek Klebsberg Kunó gróf oly lelkes híve.**

— A miniszterrel folytatott beszélgetés során felmerült az a téma, hogy Magyarországot már a középkorban erős szellemi kapcsolat fűzte a párisi egyetemhez. Örömmel hallottuk továbbá a miniszter hozzánk intézett exorzéjából, hogy a XVIII. század végén a magyar irodalom megújodása a **francia eszmék hatása alatt történt**. A Magyar Tudományos Akadémia, melynek első gondolatát **Bessenyei György** vetette fel, nagy szerepet játszott Magyarország kulturájának fejlődésében és örömmel tölt el bennünket az a tudat, hogy ez az Akadémia a francia Akadémia szellemében alakult meg.

Fougeres ur ezenkívül megemlítette munkatársunknak, hogy **Viszota** Gyula kalauzólása mellett a francia kiküldöttek megtekintették az Akadémia történelmi arcképcsarnokát, továbbá **Széchenyi** Muzeumát és mély impressziókkal hagyták el az Akadémia épületét.

Széchenyi kulturpalota Kaposvárott

Kaposvár, november 3.

Ma délelőtt 10 órakor tartotta **Somogy vármegye** törvényhatósági bizottsága évi rendes közgyűlést. A közgyűlésen **Sárközy** György főispán elnökölt. A közgyűlés megnyitása után a törvényhatósági bizottság hivatalos szónoka **Igmándi** Aladár tartotta meg **Széchenyi** emlékbeszédet. **Tallán** alispán indítványozta, hogy a **felültilandó kulturpalotát** **Széchenyi** István grófról **nevezzék** el és egyben a kulturpalota céljaira **400 millió** koronát javasolt. A közgyűlés az alispán indítványát elfogadta.

Megszilárdultak az árak a mai hetipiacon

Nagy baromfitömeget hoztak fel a vidéki árusok — A vaj 65 ezer koronán megállapodott — Zsirkrizis keletkezett — Megállították a tojásdrágulást

(A Nemzeti Ujság tudósítójától.) A keddi rendes hetipiacon ismét nagy árutömegek fogadták a vásárlóközönséget. Különösen nagy felhozatal volt zöldségfélékben és baromfiban, úgy hogy a reggeli órákban ingadozó árakon indult meg a vásár. Tíz óra felé azonban minden áruszakasz megszilárdult és ez az állapot mozgalmas piaci napot eredményezett.

Az egyetlen veszélyes pontja a hetipiacnak a **hirtelen keletkezett zsirkrizis** volt, aminek oka az, hogy nem sikerült békés összhangban kivivellálni az árakat a szilárdasághoz konokul ragaszkodó mézárosoknak. A ludzsir és sertészsir közötti árkülönbség miatt ugyszólván hetek óta szünetel a vásárlás a sertészsirban. Az ár a raktárakban gyűlt, viszont a mézárosokat a novemberi házbér is kényszerítette eladásra. A sertészsir szinte tíz perc alatt 26.000 koronára zuhant a tartott 32.000 koronás árnivóról és bizonyos, hogy a következő napokon legalább 24.000-ig fog még tovább süllyedni.

A vaj 55.000 koronás nivón állapodott meg, a zöldségfélék is megszilárdultak a **legalsó** ár vonal körül. Az a helyzet, hogy a piac karácsonyig megtalálja a nyugópontot és így a kalkulatív állapot normális piaci életet fog biztosítani.

A keddi hetipiacon kialakult árak egyébként a következők:

Huspiac: Elsőrendű marhahús 30—40.000, másodrendű 22—26.000, borjúhús 40—56.000,